

HOOFDSTUK VIJFTIEN

Mada

Gouden koeien

'Hier aan de Payoshni offerde koning Nriga soma aan Indra,' zei Lomasha, 'zoveel dat de god er in een roes van raakte. Hier brachten Indra en de goden en de stamvaders van alle geslachten offers van vele soorten, en ze beloonden hun priesters rijk. En hier bracht Gaya, de zoon van Amurtarayas, zeven paardenoffers. Bij die zeven offers was alles van goud, ook wat bij een offer anders van hout of van aarde is: de offerpalen en de ringen erbovenop, de schalen, de bekers en de lepels. De goden zelf richtten zijn gouden palen op. Indra was dronken van de soma, en de brahmanen van het offerloon. Men zingt van Gaya dat niemand zijn giften kan tellen, zoals niemand de zandkorrels op aarde telt, of de sterren aan het hemelgewelf, of de druppels uit een regenwolk. Bij deze offers gaf hij zoveel offerloon dat die zandkorrels nog eerder te tellen zijn. Aan de brahmanen die uit alle windstreken kwamen, gaf hij gouden koeien, gemaakt door Vishvakarma, de bouwmeester van de goden. Hij liet overal offerplaatsen na, tot er op aarde bijna geen plek meer over was. Met die daden won hij de werelden van Indra, en wie in de Payoshni baadt, komt in de wereld van Gaya. Baad er met je broers, koning. Dan valt je kwaad van je af.'

Yudhishthira baadde met zijn broers in de Payoshni. Daarna trok hij verder, naar de Vaidurya-berg en de Narmada, de grote rivier. Lomasha noemde hem daar alle tirtha's en de plekken van de goden, en Yudhishthira ging van de een naar de ander, zoals hij wilde en zoals het uitkwam, en overal gaf hij duizenden brahmanen geschenken.

'Wie de Vaidurya-berg heeft gezien en de Narmada in gaat,' zei Lomasha, 'komt in de werelden van de goden en de koningen. Hier raken twee tijdperken elkaar, het tweede en het derde, de Treta en de Dvapara. Wie hier komt, raakt al zijn kwaad kwijt. En dat daar, bij het meer, is de offerplaats van koning Sharyati. Daar dronk Indra zelf soma, samen met de Ashvins, de tweelinggoden. Daar werd Chyavana, de zoon van Bhrigu, die zware ascese deed, woedend op Indra, en daar verlamde hij hem. En daar kreeg hij Sukanya, een koningsdochter, tot vrouw.'

'Hoe kon Chyavana Indra verlammen?' vroeg Yudhishthira. 'Waarom werd hij woedend op hem? En hoe maakte hij de Ashvins tot drinkers van de soma?'

De mierenhoop

En Lomasha vertelde.

Bhrigu, de grote rishi, had een zoon, Chyavana, het kind dat al vóór zijn geboorte uit de schoot van zijn moeder was gevallen. Bij dit meer deed Chyavana zijn ascese. Hij zat in de heldenhouding, roerloos als een paal, en hij bleef lange tijd op dezelfde plek. Er groeiden ranken over hem heen, en hij werd een mierenhoop. Met de jaren krioelde hij van de mieren, de mierenhoop sloot hem van alle kanten in, en daarbinnen ging de wijze rishi door met zijn ascese.

Veel later kwam koning Sharyati naar dit mooie meer om er te ontspannen. Hij had vierduizend vrouwen en één dochter, Sukanya, met haar mooie tanden. Ze liep er rond met haar vriendinnen, met al haar sieraden om, en zo kwam ze bij de mierenhoop van de zoon van Bhrigu. Ze keek naar de bomen en zocht de mooiste uit, en in de roes van haar schoonheid, haar jeugd en haar verlangen brak ze takken af die in volle bloei stonden. Chyavana kreeg haar in het oog toen ze zonder haar vriendinnen liep, alleen, in één kleed en met haar sieraden. Ze bewoog zich als de bliksem. Hij keek naar haar, daar waar niemand

was, en hij genoot van wat hij zag. Met een zwakke stem riep hij haar, maar ze hoorde hem niet.

Toen zag Sukanya in de mierenhoop twee ogen. 'Wat is dat nou?' zei ze. Ze was nieuwsgierig, haar verstand liet haar in de steek, en met een doorn prikte ze in die ogen.

Chyavana werd razend van de pijn, en bij het hele leger van Sharyati sloot hij de ontlasting en de urine af. De mannen konden niets meer kwijt, hun buiken zwollen op en ze leden. 'Wie heeft vandaag de zoon van Bhrigu iets aangedaan?' vroeg de koning. 'Hij is oud, hij doet altijd ascese en hij is opvliegend. Of het nu bewust was of niet, zeg me de waarheid, en meteen.'

'We weten niet dat iemand hem iets heeft aangedaan,' zeiden de soldaten. 'Zoek het uit, met elk middel dat u wilt.'

De koning ondervroeg zelf zijn vrienden en verwanten, met vriendelijke woorden en met harde, maar ook zij wisten van niets. Sukanya keek naar haar vader. 'Toen ik hier rondliep,' zei ze, 'zag ik in de mierenhoop iets gloeien. Ik dacht dat het een glimworm was, en ik ben er dichtbij gegaan en heb erin geprikt.'

Sharyati liep meteen naar de mierenhoop, en daar zag hij de zoon van Bhrigu, oud in ascese en oud in jaren. Met gevouwen handen smeekte hij voor zijn leger: 'Wat het kind uit onwetendheid heeft gedaan, wilt u het vergeven?'

'Ze heeft me geprikt uit hoogmoed, omdat ze me minachtte,' zei Chyavana. 'Je dochter is mooi en ruimhartig, maar hebzucht en verwarring hebben haar overmand. Haar neem ik, koning. Dan vergeef ik je.'

Sharyati aarzelde niet en gaf zijn dochter aan Chyavana, die het meisje aannam en de koning weer goedgezind was. Met zijn leger ging de koning terug naar zijn stad.

Nu had Sukanya een asceet tot man. Ze diende hem, elke dag, met liefde, met ascese en met discipline, en niemand kon haar iets verwijten. Ze zorgde voor de offervuren en voor de gasten, zonder ooit te morren, en al gauw had ze Chyavana voor zich gewonnen.

Een tijd later zagen de twee Ashvins, de artsen van de goden, Sukanya toen ze net gebaad had en naakt was. Ze was mooi als een dochter van de koning van de goden, en de Ashvins liepen op haar af. 'Van wie ben jij, met je mooie dijen?' vroegen ze. 'Wat doe jij in dit woud? We willen het weten. Zeg het ons.'

Sukanya bedekte zich. 'Ik ben de dochter van Sharyati,' zei ze, 'en de vrouw van Chyavana.'

De Ashvins lachten. ‘Hoe kan je vader je hebben weggegeven aan een man die aan het eind van zijn weg is? Je schittert in dit woud als de bliksem. Zelfs onder de goden hebben we jouw gelijke niet gezien. Zonder sieraden en zonder mooie kleren maak je het woud nog mooier. Met al je sieraden en je mooiste kleren zou je pas echt stralen, en niet zo, onder het vuil en de modder. Waarom dien je een man die door de ouderdom is versleten, die van de liefde niets meer heeft en die je niet kan beschermen en niet kan onderhouden? Laat Chyavana gaan en kies een van ons tot man. Verspil je jeugd niet.’

‘Mijn hart hoort bij Chyavana, mijn man,’ zei Sukanya. ‘Denk niets anders van mij.’

‘Wij zijn de beste artsen van de goden,’ zeiden ze. ‘Wij maken je man jong en mooi. Kies dan uit ons drieën je man. Ga met die afspraak naar hem toe.’

Ze ging naar de zoon van Bhrigu en vertelde hem wat de twee goden hadden gezegd.

‘Laat het gebeuren,’ zei Chyavana.

Met de toestemming van haar man ging ze terug. ‘Laat het gebeuren,’ zei ze.

‘Laat je man het water in gaan,’ zeiden de Ashvins.

Chyavana verlangde naar schoonheid en ging snel het water in, en de Ashvins gingen ook het meer in. Een ogenblik later kwamen ze er alle drie weer uit, jong als goden, met glanzende oorringen, en gelijk van gestalte. ‘Kies een van ons tot man,’ zeiden ze samen. ‘Kies wie je wilt.’

Sukanya keek naar hen, zoals ze daar stonden, alle drie gelijk. Ze nam een besluit met haar hart en haar verstand, en ze koos haar eigen man.

Nu had Chyavana zijn vrouw, en de jeugd en de schoonheid die hij had gewild. ‘U hebt mij, die oud was, jong en mooi gemaakt,’ zei hij tegen de Ashvins, ‘en ik heb deze vrouw gekregen. Daarom zal ik u tot drinkers van de soma maken, onder de ogen van de koning van de goden zelf. Dat beloof ik u.’

De Ashvins stegen op naar de wereld van de goden. Chyavana en Sukanya leefden voortaan als twee goden.

Mada

Het nieuws kwam bij Sharyati dat Chyavana weer jong was. Hij ging met zijn leger naar de hermitage, en daar zag hij Chyavana en Sukanya. Het was de koning alsof hij de hele aarde had gewonnen. De rishi ontving hem en zijn

koningin met alle eer, en de koning ging bij hem zitten, en ze praatten over goede dingen.

'Ik zal een offer voor je brengen, koning,' zei Chyavana. 'Laat klaarmaken wat ervoor nodig is.'

Sharyati nam het voorstel aan. Op een gunstige dag, geschikt om een offer te beginnen, liet hij een offerplaats bouwen waar niets aan ontbrak. Daar bracht Chyavana het offer voor hem. Hij nam de soma op voor de twee goden, de Ashvins, en toen hij de beker voor hen vulde, hield Indra hem tegen.

'Deze twee hebben geen recht op de soma,' zei Indra. 'Ze zijn de artsen van de goden. Door het werk dat ze doen, verdienen ze hem niet.'

'Minacht ze niet,' zei Chyavana. 'Ze zijn edel, en rijker aan schoonheid dan wie ook, en ze hebben mij gemaakt als een god, die niet meer oud wordt. Waarom zouden u en de andere goden recht hebben op de soma en zij niet? Ook de Ashvins zijn goden, Indra.'

'Het zijn genezers,' zei Indra. 'Het zijn knechten. Ze nemen elke gedaante aan die ze willen en zwerven rond in de wereld van de stervelingen. Hoe zouden die recht hebben op de soma?'

Indra herhaalde het, met dezelfde woorden. Chyavana trok zich er niets van aan en nam de beker. Hij stond op het punt de beste soma voor de Ashvins op te nemen, toen Indra het zag. 'Als jij voor hen de soma neemt,' zei hij, 'sla ik je met de bliksem, het wapen waar geen ander wapen tegenop kan.'

Chyavana keek Indra aan en glimlachte, en volgens de regels van het offer nam hij de beste beker soma voor de Ashvins op. Indra slingerde zijn bliksem naar hem. Maar nog terwijl hij uithaalde, verlamde Chyavana zijn arm.

Nu de arm van de god verlamd was, offerde Chyavana in het vuur, met mantra's. Hij wilde een kritya oproepen, een wezen dat iemand met zijn offer laat opstaan om een ander te treffen, en hij was erop uit de god te doden. Uit de kracht van zijn ascese stond er een kritya op: een grote asura die Mada heette, de Roes, ontzaglijk sterk en reusachtig van gestalte. Goden noch asura's konden zeggen hoe groot zijn lichaam was. Zijn mond stond vol scherpe tanden. Zijn ene kaak lag op de aarde, de andere reikte tot in de lucht. Hij had vier slagtanden van elk honderd yojana, en een yojana is al een lange weg. Zijn ogen waren als de zon en de maan, en zijn tong flitste over zijn lippen en lag nooit stil.

Indra zag de asura op zich af stormen, met zijn muil wijd open om hem op te eten, als de dood die hem kwam halen, en het brullen deed de werelden

dreunen. Zijn eigen arm was nog altijd verlamd. Keer op keer likte Indra zijn mondhoeken. 'Vanaf vandaag hebben de Ashvins recht op de soma, zoon van Bhrigu,' zei hij. 'Dat zweer ik je. Wat jij begonnen bent, mag niet vergeefs zijn: laat dit de hoogste regel zijn. Ik weet dat jij niets vergeefs doet. Zoals jij de Ashvins vandaag recht op de soma hebt gegeven, zo zal het zijn. Ik heb dit alleen gedaan om jouw kracht te laten zien, zodat die nog verder zou stralen, en zodat de roem van Sukanya's vader zich over de wereld zou verspreiden. Wees me goedgezind. Laat het zijn zoals jij wilt.'

Chyavana's woede zakte meteen, en hij liet Indra vrij. Mada verdeelde hij, stuk voor stuk: over de drank, de vrouwen, de dobbelstenen en de jacht.

Hij gaf Indra soma te drinken, hij liet de koning offeren aan alle goden, en aan de Ashvins met hen, en zijn kracht werd in alle werelden bekend. Daarna bleef hij in het woud, met Sukanya, die hem toegewijd was.

'Dit is zijn meer,' zei Lomasha, 'waar de vogels roepen. Offer hier met je broers water aan de voorouders en de goden. Daarna gaan we verder, naar de bergen met hun bronnen, en naar de Yamuna, die nooit opdroogt. Daar trekken we samen heen, de tweeling en Bhima en Draupadi en wij allemaal, mager van de ascese.'

Ze kwamen aan de rivier. 'Dit is de Yamuna,' zei Lomasha. 'Hier brachten de koninklijke wijzen hun offers, en wie hier baadt, raakt de angst voor zijn kwaad kwijt. Hier heeft koning Mandhatri, de grote boogschutter, zelf zijn offers gebracht, en ook Somaka, die meer gaf dan wie ook.'

De wijsvinger van Indra

'Hoe is Mandhatri geboren, muni?' vroeg Yudhishthira. 'Ze noemen hem ook Yauvanashva, en hij was de grootste van de koningen, beroemd in de drie werelden. Hoe steeg hij zo hoog dat de drie werelden hem gehoorzaamden zoals ze Vishnu gehoorzamen? En hoe kwam hij aan de naam Mandhatri?'

En Lomasha vertelde.

Yuvanashva was een koning uit het huis van Ikshvaku, en naar hem heet Mandhatri ook Yauvanashva, de zoon van Yuvanashva. Die koning bracht offers met rijke giften aan de priesters: duizend paardenoffers, en nog vele andere. Maar

een zoon kreeg hij niet. Hij legde het rijk in handen van zijn ministers en ging voorgoed in het woud wonen, waar hij leefde naar de regels van de leerboeken.

Op een dag had hij gevast, en met een hart dat uitgedroogd was van de dorst kwam hij bij de hermitage van Bhrigu. Juist die nacht had een rishi uit het geslacht van Bhrigu een offer gebracht zodat Yuvanashva een zoon zou krijgen. Er stond een grote kruik klaar, gevuld met water dat met mantra's was gewijd: als de vrouw van de koning het dronk, zou ze een zoon baren die gelijk was aan Indra. De rishi's hadden de kruik op het altaar gezet, en omdat ze de hele nacht hadden gewaakt, waren ze moe en sliepen ze. De koning liep langs hen heen, ging uitgeput de hermitage binnen en vroeg om water, maar zijn keel was zo droog dat niemand hem hoorde, zoals niemand het piepen van een vogel hoort.

Daar zag hij de kruik vol water. Hij liep er snel naartoe, dronk, en zette de kruik weer neer. Het water was koel, en de koning kwam tot rust.

De rishi's werden wakker, en ze zagen allemaal dat de kruik leeg was. Ze kwamen bij elkaar en vroegen: 'Wie heeft dit gedaan?'

'Ik,' zei Yuvanashva.

'Dat was niet goed,' zei de rishi uit het geslacht van Bhrigu. 'Dit water stond hier om jou een zoon te geven. Ik heb zware ascese gedaan en de kracht van de Veda erin gelegd, voor jouw zoon, koninklijke wijze, een zoon met kracht en moed, sterk door ascese, die zelfs Indra naar het huis van Yama zou kunnen sturen. Zo had ik het bereid, en jij hebt het water vandaag opgedronken. Wij kunnen het niet meer anders maken. Dit heeft het lot zo gewild. Jij hebt uit dorst water gedronken dat met riten en mantra's gewijd was en vol kracht van mijn ascese zat: dan zul jij zelf uit je eigen lichaam zo'n zoon voortbrengen. We zullen daarvoor een offer voor je brengen, zodat je een zoon krijgt die gelijk is aan Indra. En het dragen zal je geen pijn doen.'

Na honderd jaar scheurde een zoon de linkerzij van de koning open en kwam naar buiten, stralend als een tweede zon. De koning stierf er niet aan, en dat was een wonder.

Indra kwam het kind bekijken. 'Wat zal hij drinken?' vroegen de goden. Indra stak zijn wijsvinger in de mond van het kind. 'Mam dhasyati,' zei hij. 'Mij zal hij drinken.' Naar die woorden noemden Indra en de goden het kind Mandhatri.

Het kind proefde de vinger die Indra hem gaf, en het groeide, tot het dertien el lang was. De Veda's kwamen bij hem, met de kunst van de boog,

en de wapens van de goden, alleen omdat hij aan ze dacht. Op dezelfde dag stonden de boog die Ajagava heet, pijlen van hoorn en een pantser dat niets kon doorboren uit zichzelf voor hem klaar. Indra zelf wijdde hem tot koning, en met dharma veroverde hij de drie werelden, zoals Vishnu ze met zijn drie passen won. Het wiel van zijn heerschappij rolde zonder dat iets het tegenhield, en de kostbaarheden van de wereld zochten hem zelf op. Met één bevel, op één dag, onderwierp hij de aarde, met haar zeeën vol edelstenen en haar steden. Hij bracht vele offers met rijke giften, en de offerplaatsen ervan bedekten de aarde tot aan haar vier randen. Hij won zoveel dharma dat hij de helft van Indra's zetel kreeg. Tienduizend padma's koeien gaf hij de brahmanen, zegt men, en een padma is een van de hoogste getallen die men kent. Toen het twaalf jaar lang niet regende, liet hij het regenen, zodat het graan kon groeien, en Indra stond erbij met de bliksem in zijn hand en keek toe. De grote koning van Gandhara, uit het geslacht van de maan, die brulde als een onweerswolk, verpletterde en doodde hij met zijn pijlen. De vier soorten schepselen won hij voor zich, en met zijn eigen ascese en zijn vuur hield hij de werelden in stand.

'Kijk,' zei Lomasha. 'Hier ligt zijn offerplaats, midden in Kurukshetra, het heiligste land dat er is. Hier offerde hij aan de goden.'

Eén zoon

'En koning Somaka?' vroeg Yudhishthira meteen. 'Wat heeft hij gedaan, en hoe groot was zijn macht?'

En Lomasha vertelde.

Er was een koning die Somaka heette, en hij leefde naar de dharma. Hij had honderd vrouwen, die allemaal bij hem pasten, en met al zijn moeite kreeg hij bij geen van hen een zoon, lange tijd niet. Hij was al oud en probeerde het nog altijd, toen er bij die honderd vrouwen eindelijk een zoon werd geboren, Jantu. Alle moeders zaten om hem heen, altijd, en wat ze zelf verlangden of graag hadden, schoven ze opzij.

Op een dag beet een mier Jantu in zijn billen. Het kind schreeuwde het uit van de pijn. Meteen schreeuwden ook alle moeders, die om hem heen stonden, en er steeg een groot lawaai op. De koning zat met zijn ministers en zijn priesters in de vergadering toen hij ineens dat gehuil hoorde. Hij stuurde

iemand om te vragen wat er was, en de kamerheer vertelde hem wat er met zijn zoon gebeurd was. Somaka stond haastig op, ging met zijn ministers de vrouwenvertrekken binnen en troostte zijn zoon. Daarna kwam hij naar buiten en ging weer bij zijn priesters en ministers zitten.

'Schande over wie maar één zoon heeft!' zei Somaka. 'Dan liever helemaal geen. Alle schepselen worden altijd weer ziek: één zoon hebben is alleen maar zorg. Deze honderd vrouwen, brahmaan, heb ik na zorgvuldig onderzoek getrouwd, omdat ik zonen wilde, en ze krijgen geen kinderen. Met moeite is er één geboren, deze Jantu, terwijl ik het bij allemaal probeerde. Wat is erger dan dat? Mijn jaren zijn voorbij, en die van mijn vrouwen ook, en hun leven en het mijne hangen aan deze ene zoon. Is er een rite waarmee iemand honderd zonen krijgt? Groot of klein, of moeilijk om te doen, het maakt niet uit.'

'Er is zo'n rite,' zei zijn priester. 'Als u haar kunt uitvoeren, Somaka, vertel ik u welke.'

'Of het nu goed is of niet, als het honderd zonen geeft, beschouw het dan als gedaan,' zei Somaka. 'Zeg het me, brahmaan.'

'Offer Jantu, koning, in het offer dat ik voor u breng,' zei de priester. 'Dan krijgt u binnenkort honderd zonen. Als zijn vet in het vuur wordt geofferd en de moeders de rook ruiken, zullen ze zonen baren, zonen met grote kracht. En Jantu zelf wordt opnieuw uw zoon, uit dezelfde moeder, en op zijn linkerzij zal hij een gouden teken hebben.'

'Brahmaan, doe alles wat gedaan moet worden, zoals het gedaan moet worden. Ik wil zonen. Ik doe alles wat u zegt.'

De priester bracht voor Somaka het offer met Jantu. Uit medelijden trokken de moeders hun zoon met geweld weg. 'Ach, we zijn verloren!' riepen ze, en ze grepen hem bij zijn rechterhand en trokken hem naar zich toe. Maar de priester greep hem bij zijn linkerhand en trok ook. De moeders krijsten als visarenden. Hij rukte de jongen bij hen weg, slachtte hem volgens de rite en offerde zijn vet in het vuur.

Terwijl het vet werd geofferd, roken de moeders de geur, en van pijn vielen ze opeens op de grond. Alle koninginnen werden zwanger. Na tien maanden kreeg Somaka bij hen allemaal samen precies honderd zonen. Jantu was de oudste. Hij werd geboren uit zijn eigen moeder, en alle vrouwen hielden meer van hem dan van hun eigen zonen. Op zijn linkerzij had hij het gouden teken, en van de honderd zonen was hij de beste.

Daarna ging de priester naar de andere wereld, en na een tijd ook Somaka. Daar zag Somaka hem in een verschrikkelijk oord van kwelling, waar hij gekookt werd.

'Waarom wordt u gekookt in dit oord van kwelling, brahmaan?' vroeg hij.

De priester brandde in het vuur. 'Ik heb dat offer voor u gebracht, koning,' zei hij. 'Dit is de vrucht van die daad.'

Somaka zei tegen de koning van de doden, Yama, die ook Dharma heet: 'Laat mij hierin gaan, en laat mijn priester vrij. Om mij wordt die edele man in het vuur van dit oord gekookt.'

'Niemand plukt ooit de vrucht van wat een ander heeft gedaan,' zei Dharma. 'Daar zie je jouw eigen vruchten, koning, jij die zo vrijgevig bent.'

'Ik wil de werelden van de verdienste niet zonder deze brahmaan, die de Veda uitspreekt,' zei Somaka. 'Ik wil met hem samen wonen, in de wereld van de goden of in dit oord van kwelling, Dharma. Mijn daad is gelijk aan de zijne. Laat de vrucht van het goede en van het kwade voor ons beiden gelijk zijn, god.'

'Als je dat wilt, koning,' zei Dharma, 'pluk dan samen met hem die vrucht, even lang als hij. Daarna kom je op de goede bestemming.'

Somaka deed alles zoals hem gezegd was. Toen zijn kwaad op was, werd hij met zijn priester bevrijd, en samen met die brahmaan, zijn leraar, kreeg hij de stralende werelden terug die hij met zijn daden had gewonnen.

'Dit is zijn hermitage, die daar voor ons ligt te glanzen,' zei Lomasha. 'Wie hier zes nachten woont en geduldig blijft, komt op de goede bestemming. Ook wij gaan hier zes nachten wonen, koning, zonder onrust en met onze zinnen in bedwang. Maak je klaar.'

. . .

HOOFDSTUK VIJFTIEN van *De wapens van de goden*, boek 4 van *De Mahabharata opnieuw verteld* door Jan de Vries. Dit hoofdstuk staat op mahabharata.nl/lezen/de-wapens-van-de-goden/mada/, met de verhalen, de personages en de plaatsen erbij. Het volgende hoofdstuk, *Achtmaal krom*, staat op mahabharata.nl/lezen/de-wapens-van-de-goden/achtmaal-krom/. Het hele boek is als PDF en EPUB te downloaden op mahabharata.nl/lezen/de-wapens-van-de-goden/. Nederlandse tekst © 2026 Jan de Vries; werkeditie, niet in de handel.